

Život i djelo Leonarda Da Vincija

Raković, Robert

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:187428>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

Odsjek za povijest

ŽIVOT I DJELO LEONARDA DA VINCIJA

Završni rad

Student: Robert Raković

Studijski smjer: Povijest, jednopredmetni

Kolegij: Uvod u novi vijek

Profesor: prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Robert Raković, kandidat za prvostupnika povijesti, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 11. rujna 2019.

IZJAVA

o korištenju autorskoga djela

Ja, Robert Raković, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „Život i djelo Leonarda da Vincija“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

U Puli, 11. rujna 2019.

Sadržaj

Uvod.....	7
1. Renesansa.....	7
2. Mladost Leonarda.....	8
3. Naukovanje	8
4. Život u Firenzi.....	9
4.1. Mladi majstor, slikar i izumitelj	11
4.2. Bogorodica s narom ili Bogorodica Dreyfus.....	12
4.3. Odnos obitelji Medici i Leonarda da Vincija	13
4.4. Poklonstvo kraljeva	15
5. Odlazak u Milano.....	16
5. 1. Ludovico Sforza	17
5.2. Bogorodica na stijenama	18
5.3. Dama s hermelinom	20
5.4. Posljednja večera.....	21
5.5. Vitruvijev čovjek.....	23
5.6. Traktat o slikarstvu.....	24
6. Leonardo: Vojni inženjer	24
7. Bitka kod Anghiarija.....	25
8. Mona Lisa	26
8.1. Leda i labud.....	27
8.2. Sveti Ivan Krstitelj	28
8.3. Poznati portreti	29
9. Starost i smrt	30
Zaključak.....	33
Popis priloga	34
Literatura.....	35

Sažetak

Leonardo da Vinci jedan je od najsvestranijih umova koji su ikada živjeli na planeti Zemlji. Umjetnik, znanstvenik, filozof, ali i štošta drugo, rodio se 1452. u Anchianu, seocu pokraj gradića Vinci. Već u svojem najranijem djetinjstvu pokazivao je ogroman stvaralački potencijal. Iako nije ostvario školovanje kakvo je priželjkivao, s odlaskom u Firenzu kod velikog slikara Andree del Verrocchia na izučavanje, krenula je Leonardova priča. U trenutku kada je osjetio da se njegovo izučavanje bliži kraju i kako je dostigao određeni stupanj znanja Leonardo se okušava u samostalnom poslu. Nakon određenog vremena Leonardo se uvjerio koliko je to trnovit put i da bez naklonosti lokalne vlasti neće moći stvarati po svojem planu. Život velikog umjetnika seli se u Milano, gdje razvija iskrene odnose međusobnog divljenja i poštovanja s obitelji Sforza koja je tada vladala Milanom. Kao plod slobode i sigurnog okruženja Leonardo stvara svoje najpoznatije slike: *Posljednju večeru* i *Mona Lisu*. Pravi renesansni čovjek kakav je bio, Leonardo nije svu svoju pažnju usmjerio samo na umjetnost. Svoju uspješnost pokazao je i u vojnoj industriji, konstruiranju strojeva, izuma, proučavanjem tokova vode i podzemnih kanala, mehanike i anatomije ljudskog tijela, medicine i filozofije, a sve uz prisustvo prirode kao temelja ljudskog postojanja. Život je Leonarda nerijetko selio iz grada u grad, gdje je spletom okolnosti bio primoran često mijenjati svoje pokrovitelje. Tako je majstor iz Anchiana surađivao s Cesareom Borgiom, Lujem XII., papom Lavom X., Francescom I. itd. Svoj život je skončao na francuskom dvoru 1519. Iza sebe Leonardo je ostavio kolekciju djela, skica, shema svojih istraživanja i promatranja u nepoznatom broju. Iako je samo djelić svega toga sačuvan, omogućava nam da uvidimo stvarnu veličinu renesansnog genija kakav je Leonardo uistinu i bio. Svojim je radom zadužio mnoge generacije koje su došle nakon njega, a po njegovim su zamislima nastale neke stvari bez kojih bi nam današnji život bio nezamisliv.

Summary

Leonardo da Vinci is one of the most versatile minds to ever live on planet Earth. The artist scientist, philosopher and much more was born in 1452 in Anchiano, a small village near the town of Vinci. He showed great creative potential from an early age. Although he didn't get the education he wanted, his story started when he left for Florence to become an apprentice for the great painter Andrea del Verrocchi. The moment Leonardo felt his training was coming to an end and, having achieved a certain degree of knowledge, he started to work on his own. After some time, Leonardo realized how difficult that path was and that without the help from the local authority he wouldn't be able to create the way he wanted. This great artist's life then moved to Milan where sincere mutual admiration and respect developed between him and the Sforza family that ruled Milan at that time. As a fruit of liberty and safe environment, Leonardo created his most famous paintings – The Last Supper and Mona Lisa. A true Renaissance man, Leonardo didn't focus all his attention only on art. He had success in the military industry, designing machines, inventions, studying the flows of water and underground channels, mechanics and anatomy of the human body, medicine and philosophy, all with the presence of nature as the foundation of human existence. Leonardo's life often moved from city to city where, due to life circumstances, he frequently had to change his patrons. The Anchiano craftsman collaborated with Cesare Borgia, Louis XII, Pope Leo X, Francois I and more. His life ended while he was at the French court in 1519. Leonardo left behind an unknown number of collections of works, sketches, research and observation schemes. Although only a small portion of that is preserved, it allows us to see the true grandeur of the Renaissance genius that Leonardo truly was. Through his work, he has indebted many generations that followed him and some things we cannot live without today were made based on his ideas.

Ana Peran, mag. educ. philol. angl. et ital.

Uvod

Leonardo da Vinci bio je talijanski slikar, kipar, graditelj, inženjer i pisac, svestrani renesansni duh i jedan od najvećih umjetnika u povijesti čovječanstva. Čovjek koji je uspio ostaviti utjecaj u svakoj djelatnosti kojom se bavio, iza sebe ostavio velik broj umjetničkih radova, ali i znanstvenih dostignuća. U svakom pogledu bio je iznimna osoba vrijedna divljenja i pravi primjer svestranog renesansnog čovjeka kakav je on u ideji i trebao biti.

1. Renesansa

Novo doba u kojem se našla zapadna europska civilizacija početkom četrnaestog stoljeća naziva se renesansa. Renesansa i njezina ideja u prijevodu znači „ponovno rođenje“, a opisuje čovjekovo stanje nakon straha i dogmi koje su ga ispreplitale dugi niz godina. Jezgra renesansnog pokreta krenula je s Apeninskog poluotoka, a upravo u tom okruženju stasao je i sam Leonardo. Bilo je to razdoblje velikih društvenih, političkih i kulturnih promjena. Do izražaja je došla ljudska kreativnost, sloboda stvaranja i oblikovanja vlastitih zamisli. Italija u današnjem smislu riječi među prvim zapadnim zemljama razvila je sustav neovisnih gradova/država, a renesansa je bila prekretnica u prestanku zemljoradničkog i nastanku pravih urbanih društava. Stoga ne čudi što je žarište renesanse bio Apeninski poluotok i njegovi razvijeni gradovi. Svakim danom renesansa se širila kroz sve pore društva, umjetnost je također doživjela svoj procvat. Umjetnik srednjeg vijeka po mnogočemu se razlikuje od umjetnika prethodnog razdoblja. Pismenost je bila temelj svega, a ljudi nisu razvijali znanje iz pojedinih područja, već se radilo na cjelokupnom znanju, zbog čega renesansa odiše ljudskom svestranošću. Umjetnik je nerijetko bio i arhitekt, kipar, znanstvenik, pjesnik itd. Leonarda da Vincija cijenili su čak i njegovi suvremenici kao jednog od najznamenitijih ljudi talijanske renesanse.¹

1 Sigmund Freud, *Leonardo da Vinci- a psychosexual study of an infantile reminiscence*, New York, Moffat, Yard & Company 1916., str. 1.

2. Mladost Leonarda

Leonardo da Vinci rodio se 15. travnja 1452. u Anchianu, seocu pokraj gradića Vinci. Njegov otac Piero da Vinci bio je poznati bilježnik koji se s Leonardovom majkom Caterinom, seljankom, nikad nije vjenčao.² Ubrzo nakon njegova rođenja, majka se udala za lokalnog seljaka i otišla. U Vinciju je Leonardo pohađao jednu od uobičajenih *scuola d'abaco* u kojima se djecu poučavalo čitanju, pisanju i osnovnim znanjima iz aritmetike.³ Učenici koji su se pripremali za odlazak na sveučilište nakon toga su pohađali *scuola di lettere*, gdje su ih poučavali humanističkim znanostima, a sve zasnovano na proučavanju velikih latinskih autora.⁴ Izučavanje takve vrste ubrajalo je govorništvo, pjesništvo, povijest, etiku, ali i još nekoliko disciplina. Budući da je bio izvanbračno dijete, bilo mu je zabranjeno pohađati sveučilište. Umjesto toga, svoje je naukovanje započeo u umjetnosti.⁵ Kada je Leonardo napunio dvanaest godina, njegov je život doživio ogroman zaokret. Umro mu je djed, a njegov stric Francesco, koji mu je bio veliki uzor i koji se nerijetko brinuo o njemu te mu bio poput drugog oca, oženio se. Nešto prije 1469. Leonardo dolazi kod svojega oca u Firencu. U djelu o Leonardovom životu, toj čudnoj i spomena dostojnoj mladosti, Stendal kaže: „Od svojeg najranijeg djetinjstva on je predmet divljenja za svoje suvremenike“.⁶

3. Naukovanje

Zajedničko je mišljenje pisaca i kritičara iz prošlosti da je Leonardo da Vinci po svemu bio izvanredan i poseban.⁷ Čast da preuzme mentorstvo nad mladim Leonardom dobiva Andrea Verrocchio, koji je bio otprilike istih godina kao i Leonardov stric Francesco, bio je odličan učitelj. Po svojem prvotnom zanimanju bio je zlatar, ali i dobar umjetnički obrtnik, vrstan

2 Linda Doeser, *Život i djelo Leonarda da Vincija*, Zagreb, Mozaik knjiga, 1996., str. 1.

3 Fritjof Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 93.

4 Na i. mj.

5 Fritjof Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, Biblioteka OSOBA, 2009., str. 93.

6 Pol Valeri. *Traktat o slikarstvu*, Knjižarsko preduzeće Bata, Beograd 1990., str. 3.

7 Frank Zöllner, *Leonardo da Vinci*, Zagreb: Europapress holding; Madrid: Mediasat Group, 2006., str. 7.

slikar i poznat kipar.⁸ Osim toga, bio je prilično vješt inženjer. Bio je ugledan i imao odlične veze s obitelji Medici, stoga je i primao stalne narudžbe.⁹ Kao slikar na glasu vodio je u Firenci vrlo plodonosnu radionicu, u kojoj su učili i radili Leonardo da Vinci, P. Perugino, D. Ghirlandaio, S. Botticelli i drugi.¹⁰ Teško je odrediti koliko je Verrocchio utjecao na mladog Leonarda, no u svakom slučaju u prvim Leonardovim radovima prepoznaju se neki motivi samoga Andree, međutim, kiparstvo, odnosno izrada skulptura zasigurno je ostavilo veći utjecaj na mladoga Leonarda. Isto tako njegovi učenici u radionici živjeli su kod majstora, hranili se za njegovim stolom i stanovali pod njegovim krovom.¹¹ Oni su činili grupu ili školu s određenim i strogim hijerarhijskim redom.¹² Verrocchijeva radionica imala je više prostorija. Najprije je tu bila jedna velika prostorija s vrlo visokim stropom, u kojoj su na jednoj strani bili čekić, mijeh i nakovanj na kome su kovali željezo i broncu, dok su se na drugoj strani, pod širokim prozorom otvorenim na stropu, dizali ogromni stalci i skele na kojima su se klesali kipovi u razmjerima većim od prirodnih.¹³ U drugim prostorijama, još većim od ove, bile su smještene peći za taljenje metala, stolovi i klupe za obradu drveta, a tu su bili i ostava za vapno i vosak, kao i prostor za pravljenje mozaika i rezbarenje.¹⁴

4. Život u Firenzi

Firenza 1460-ih godina nije imala više od stotinu pedeset tisuća stanovnika, ali je po svojoj gospodarskoj moći i kulturnoj važnosti išla rame uz rame s najvećim europskim gradovima. Firentinske trgovačke ispostave nalazile su se u svim važnijim područjima poznatoga svijeta, a svojim je bogatstvom Firenca privlačila mnoštvo umjetnika i intelektualaca, zbog kojih je postala žarištem humanističkog pokreta.¹⁵ Svi sjajni umjetnici toga stoljeća živjeli su i radili u Firenzi. To su Donatello, Brunelleschi, fra Filippo Lippi, Benozzo, Rosellino, Michelozzo,

8 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 98.

9 Na i. mj.

10 Na i. mj.

11 Bruno Nardini, *Leonardo da Vinci život i djelo*, Split, Marjan tisak, 2005., str. 27.

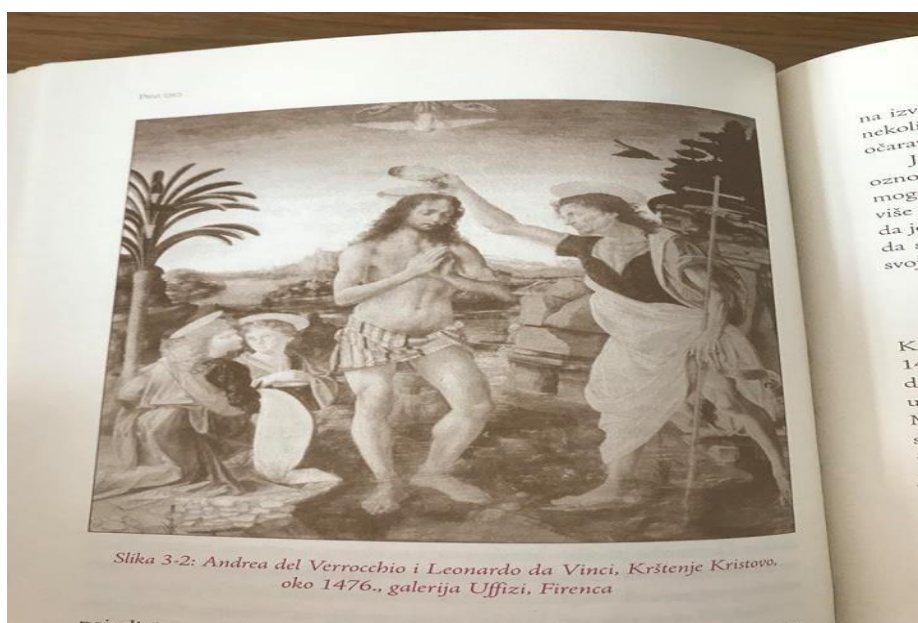
12 Na i. mj.

13 Na i. mj.

14 Na i. mj.

15 F. Capra, *Leonardova znanost*, str. 97.

Paolo Uccello, braća Pollaiuolo, Luca della Robbia, Mino de Fiesole i Luca Signorelli.¹⁶ Firentinci su bili ponosni na važnost svojega grada, njegovu slobodu i republikansku vladu, ljepotu njegovih spomenika, a poglavito na to što je Firenza iza sebe ostavila svoju kaotičnu srednjovjekovnu prošlost kako bi utjelovila duh novog doba.¹⁷ Leonardo je idućih dvanaest godina proveo u tom kreativnom okruženju i marljivo pratio strogi tijek tradicionalnog naukovanja.¹⁸ Tijekom godina, izoštravajući vlastito umijeće tako što su promatrali starije, on i ostali naučnici sve su češće sudjelovali u aktivnostima radionice, sve dok konačno ne bi postali majstori obrtnici i bili primljeni u pripadajuću obrtničku udrugu ili ceh.¹⁹ Kad je Leonardo polako završavao svoje šegrtovanje, Verrocchio je radio na slici pod nazivom „Krštenje Kristovo“.

Prilog 1 – Slika „Krštenje Kristovo“

S obzirom na to da je mladić puno obećavao, majstor mu je dopustio da oslika dijelove pozadine i jednog od dva anđela. Ti su dijelovi slike najraniji Leonardovi slikarski uraci koje poznajemo.²⁰

16 B. Nardini, *Leonardo da Vinci život i djelo*, str. 27.

17 Na i. mj.

18 F. Capra, *Leonardova znanost*, str. 97.

19 Na i. mj.

20 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 101.

4.1. Mladi majstor, slikar i izumitelj

Kada mu je bilo dvadeset godina, Leonardo je postao majstor slikar, a 1472. primljen je u ceh slikara poznat pod imenom Compagnia di San Luca.²¹ Nakon što je bio primljen u ceh slikara, Leonardo je ostao u Verrocchijevoj radionici sljedećih pet do šest godina, ali je bio zaposlen kao majstorov suradnik, a ne kao pomoćnik. Leonardo se nije dugo zadržao u radionici te nakon što je dostigao vrlo visoki stupanj umjetničkog obrazovanja, ali ne samo umjetničkog već i znanstvenog, glazbenog i drugog, odlučio je postati samostalni majstor.²² Zanimljivo je da je Leonardo nakon što je primljen u ceh društva San Luca počeo s proučavanjima i seciranjima ljudskog tijela, posebno lokomotornog sustava.²³ Razlog tome se krije u tome što je sjedište ceha upravo bila bolnica Santa Maria Nuova, gdje je Leonardo dobio priliku proučavati anatomiju ljudskog tijela.²⁴ Leonardo 1477. poduzima velik korak u svojoj karijeri i napušta Verrocchija te postaje samostalni umjetnik. Međutim, stvari nisu krenule dobro za mladog umjetnika, narudžbe nisu pristizale i činilo se da Leonardo neće ostvariti zapaženiju karijeru.²⁵ Ipak, nakon nekoliko mjeseci čekanja, zahvaljujući utjecaju svojeg oca, primio je uglednu narudžbu za izradu slike na oltaru na kapeli San Bernardo u Palazzo Vecchio.²⁶ Po toj mu je narudžbi unaprijed plaćena pozamašna svota, ali nikada nije predao gotovu sliku.²⁷ Iako je to bio tek početak samostalnog rada mladog Leonarda, već su tu izlazili na vidjelo problemi koji će ga pratiti kroz čitavu karijeru, ali i život. U razdoblju između 1477. i 1481. nemamo puno izvora o radu Leonarda, to je najvjerojatnije bilo doba Leonardove stagnacije u smislu izrade umjetničkih djela te je najvjerojatnije pažnju poklonio proučavanju drugih znanosti.²⁸ Dio povjesničara smatra da se Leonardo nakon velike stege i discipline u Verrocchijevoj radionici opustio i vodio raskalašen život, poput ostatka „zlatne“ firentinske mladeži, ne mareći puno o svojim obvezama. Prvu Leonardovu aktivnost zapažamo u uroti obitelji Pazzi

21 F. Capra, *Leonardova znanost*, str. 103.

22 Isto, str. 105.

23 Na i. mj.

24 Na i. mj.

25 Na i. mj.

26 Na i. mj.

27 Na i. mj.

28 Na i. mj.

protiv firentinskog gospodara Lorenza Medicija. U jeku urote i međusobnih ubojstava i uhićenja dviju utjecajnih obitelji, Leonardo počinje proučavati i pisati bilješke o vojnim izumima, uključujući topove, mostove za napad i obrambene mehanizme.²⁹ Mnogi od tih izuma bili su radovi prijašnjih izumitelja, premda ih je Leonardo sve izmijenio, znatno poboljšao i doveo do savršenstva tog vremena.³⁰ Nije poznato je li je Leonardo tako htio zadobiti pažnju Lorenza Medicija, ali je njihov odnos bio krajnje kompleksan.

4.2. Bogorodica s narom ili Bogorodica Dreyfus

Jedno od Leonardovih prvih ozbiljnijih djela je svakako slika „Bogorodice s narom“ ili „Bogorodice Dreyfus“. Iako se ovo umjetničko djelo dugo vremena pripisivalo Verrochiu, istraživanja su pokazala da djelo po svojim karakteristikama ipak pripada njegovom učeniku Leonardu da Vinciju. Slika prikazuje dvije figure u prvom planu koje izbijaju iz tmine neke odaje, zahvaćene tanašnom svjetlošću koja, padajući odozgo, otkriva njihovu kromatsku finoću.³¹ Bogorodica, koja stoji iza postolja, nježno pridržava dijete, čije su nožice prekrizene i još ne dovoljno sigurne, čuvajući ga od ledena mramora svojim plavim ogrtačem.³²

29 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 105.

30 Na i. mj.

31 Milena Magnano, *Velikani umjetnosti: Leonardo*, Milano, Begen, 2012., str. 34.

32 Na i. mj.

Prilog 2- Slika „Bogorodica s narom“

4.3. Odnos obitelji Medici i Leonarda da Vinci

Medici su bili talijanska patricijska obitelj koja je od petnaestog stoljeća vladala u Firenci, a poslije i u cijeloj Toskani. Već u trinaestom stoljeću ta je obitelj, inače pučkoga podrijetla, stekla izniman ugled. Nagli uspon obitelji započeo je sa Salvestrom de' Medicijem, koji je bio jedan od vođa ustanka *ciompa*.³³ Giovanni di Bicci stekao je ugled i bogatstvo trgovinskim i bankarskim poslovima, osobito za ekumenskoga koncila u Konstanzu, tako se skupio golem imetak, temelj kasnije moći obitelji.³⁴ Banka kuće Medici, koju je Giovanni osnovao, postala je ubrzo jedna od najmoćnijih i najbogatijih u Italiji, ali i u ondašnjoj Europi. Povezao se s firentinskim pukom protiv patricijske oligarhije na čelu s obitelji Albizzi. Bio je nekoliko puta

³³ F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 105.

³⁴ Na i. mj.

prior firentinske komune. Njegovi su sinovi Cosimo, osnivač starije loze obitelji, te Lorenzo, osnivač mlađe loze. Tako je obitelj Medici dva stoljeća neosporno vladala Firencom, premda njezini članovi nisu nikada obavljali javne dužnosti. Svojim golemim bogatstvom i strastvenim podupiranjem umjetnosti, književnosti i učenja, Medici su utjecali na sve vidove javnog života i kulture u Toskani.³⁵ Lorenzo de Medici, poznat i kao *il Magnifico*, postao je vladar Firence, idući stopama svojega oca, sa samo dvadeset godina. Lorenzo je bio Leonardov suvremenik i bio je stariji samo tri godine od njega.³⁶ Dijelili su njih dvojica puno toga zajedničkog, poput ljubavi prema konjima, prirodi, glazbi i učenju. Usprkos tim sličnostima, oni su bili potpuno različiti ljudi, od stupnja formalnog obrazovanja do načina odijevanja i fizičkog izgleda.³⁷ Nesumnjivo je da su obojica bili svjesni postojanja jedan drugoga, ali iako Leonardo nije bio impresioniran Lorenzom kao vladarom, Lorenzo je još manje cijenio Leonarda kao umjetnika. Nakon sloma urote obitelji Pazzi i nakon što se otkrilo da je urotu podupirao Vatikan i papa Sikst IV., Firenca je objavila rat papi i pomirila se s dotadašnjim neprijateljima Napuljem i Rimom.³⁸ Do pomirbe između pape i Lorenza došlo je kada je papa poslao zahtjev Lorenzu da mu pošalje najbolje toskanske slikare da oslikaju kapelu koja je kasnije po njemu i dobila ime.³⁹ Budući da je to bila izuzetna čast, ali i stepenica više u izgradnji karijere za firentinske slikare, i Leonardo je zasigurno imao veliku želju sudjelovati u tom projektu. Međutim, Lorenzo je još jednom u potpunosti ignorirao Leonarda, smatrajući da je nedostojan rada na kapeli. Da stvar bude gora, pozvao je neke od Leonardovih bivših kolega s kojima je surađivao u Verrocchievoj radionici. Još nije jasno što je najviše smetalo Lorenzu kod Leonarda, je li je to vjersko pitanje, pitanje školovanosti, odnosno neprilike Leonarda da svlada grčki i latinski rukopis ili karakter samog Leonarda.⁴⁰ Moguće je da je poniženje koje je time Leonardo doživio bio najgori trenutak u njegovoj cijeloj karijeri.⁴¹ Godinama je obitelj Medici na Leonarda gledala s visoka i nepravedno ga zaobilazila u korist manje talentiranih umjetnika. Ovog puta bio je lišen mogućnosti da slavu

35 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 105.

36 Na i. mj.

37 Na i. mj.

38 Na i. mj.

39 Na i. mj.

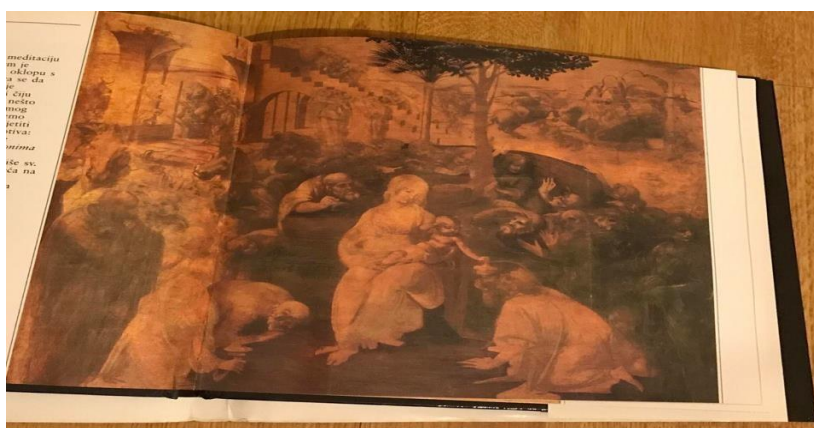
40 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 107.

41 Na i. mj.

potraži u Rimu, što je bila prilika koju je svakako zaslužio.⁴² Međutim, Leonardo je zanemario svoje razočarenje i očaj te je svu svoju moć koncentracije usmjerio na slikanje svojih prvih djela.

4.4. Poklonstvo kraljeva

U ožujku 1481. redovnici augustinskog samostana San Donato naručili su od Leonarda izradu velike oltarne slike pod naslovom „Poklonstvo kraljeva“.⁴³ Važno je napomenuti da niti tu narudžbu Leonardo nije lako dobio, već je vjerojatno njegov otac koji je obavljao pravne poslove za samostan, uvelike lobirao da Leonardo dobije priliku naslikati to djelo.

Prilog 3 – Slika „Poklonstvo kraljeva“

Slika prikazuje dolazak Kraljeva Bogorodici i Isusu. U središtu slike sjedi Bogorodica s malim Isusom, ispred kamene uzvisine iz koje rastu dva drveta. Tri kralja, koja su na svojem putu s istoka pratili Betlehemske zvijezde, klanjaju se Isusu koji sjedi u majčinu krilu.⁴⁴ Prvi kralj, Gašpar, prikazan s lijeve strane, duboko se klanja Majci i Isusu.⁴⁵ U desnoj strani drugi kralj, vjerojatno Baltazar, sa strahopoštovanjem je pao na zemlju, a dok pruža svoje darove

42 F. Capra, Leonardova znanost, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 107.

43 Isto, str. 108.

44 Na i. mj.

45 Na i. mj.

Isus ga blagoslivlja.⁴⁶ Treći najmlađi kralj, vjerojatno Melkior, prikazan je u prvom planu slike, uzdignute glave.⁴⁷ Ostali akteri slike okupljeni su u polukrugu oko Bogorodice.

5. Odlazak u Milano

Dok je još radio na djelu *Poklonstvo kraljeva* Lorenzo de Medici odlučuje angažirati Leonarda za jedan posao. Nije to bio posao koji bi svatko očekivao, kao na primjer izrada neke slike ili oslikavanje interijera građevine. Lorenzo je odlučio učiniti diplomatsku gestu šaljući poklon Ludovicu Sforzi, svojem najjačem savezniku.⁴⁸ U dobi od trideset godina Leonardo je bio poslan u Milano da odnese liru vojvodi od Milana, s obzirom na to da je izvrsno svirao to glazbalo.⁴⁹ Poslati Leonarda na dvor obitelji Sforza u ulozi glazbenika, a ne slikara moglo je izgledati kao još jedno poniženje. Međutim, Leonardo nije dvojio. Lukav i pronicljiv kakav je bio, a prije svega optimističan, uvidio je tu poslovnu šansu i osjećao da je vrijeme za novi početak.⁵⁰ Davno je Leonardo shvatio da su mu u Firenci narudžbe ograničene stalnim nadzorom Lorenza i njegovih ljudi. I tako je Leonardo odložio svoje kistove, spakirao stvari i, ostavivši svoje djelo nedovršenim, napustio grad u kojem je izgradio svoju umjetnost.⁵¹ Milano je 1480-ih bio vrlo živo trgovačko središte, bio je to strahovito bogat grad koji se uzdigao iz mračnog srednjeg vijeka, gdje je bio čak i razoren 1162. od strane Fridrika I. Barbarosse. Grad je bogatstvo stekao ponajprije izvozom oružja, vune i svile. Po svojoj je veličini bio sličan Firenci, ali je političkom i društvenom uređenju bio drugačiji, barem na papiru. Dok je Firenca bila uređena kao republika u kojoj je stvarnu vlast ustvari držala obitelj Medici, u Milanu je bilo ustrojeno vojvodstvo, gdje je na vlasti bio vojvoda Ludovico Sforza.

46 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 108.

47 Na i. mj.

48 F. Capra, *Leonardova znanost*, str. 109.

49 Na i. mj.

50 Na i. mj.

51 Na i. mj.

5. 1. Ludovico Sforza

Ludovico Sforza rodio se 27. srpnja 1452., kao četvrti sin Francesca Sforze i Bianche Marije Visconti, i zapravo se po ondašnjim običajima nije očekivalo da bi mogao postati vladar Milanskog Vojvodstva.⁵² Ipak ga je majka - Bianca, vrlo razumno dobro školovala pod tutorstvom humanista Francesca Filelfa, tako da je Ludovico dobio solidno obrazovanje iz klasičnih jezika, poezije, slikarstva, ali i o metodama vladanja i ratovanja.⁵³ Baš kao i Medici, obitelj Sforza je bila beskompromisna u poslu u kojem se bavila, ali za razliku od Medicija koji su se bavili bankarstvom, Sforze su bili ratnici i vođe najamničkih vojski. Ludovico je zbog svoje tamne boje kose i kože dobio nadimak il Moro, odnosno Crni.⁵⁴ Kao diplomat bio je vrlo oštrouman i sa svojom je ženom Beatrice d'Este vodio elegantan dvor i trošio silne količine novca kako bi unaprijedio umjetnost i znanost.⁵⁵ Ludovicov otac Francesco Sforza bio je od svih Talijana najviše čovjek po volji petnaestog stoljeća.⁵⁶ Nigdje nije bila sjajnije izražena pobjeda genija i individualne snage, a onaj tko nije bio sklon to mu priznati, mogao je ipak u njemu štovati ljubimca sreće.⁵⁷ Od samog početka Leonardo je pokušao stupiti u kontakt s dvorom i samim Ludovicom Sforzom, čak mu je i napisao interesantno pismo u kojem naglašava svoje sposobnosti i poslove koje može obavljati. Budući da je uvidio da Ludovico dosta pažnje posvećuje vojsci i naoružanju, Leonardo je naveo u svojem pismu kako je vrsni poznavatelj tehnika za obrambeno utvrđivanje, ali isto tako i osvajanje i opsadu tvrđava.⁵⁸ Leonardo u pismu navodi kako ima nacрте za lagane mostove, ovnove za probijanje, opsadne ljestve i tako dalje. U pismu Leonardo spominje i izradu oružja, oruđa i raznih strojeva koje bi Ludovicovu vojsku uvijek držalo u prednosti nad neprijateljem. Zaključio je svoj popis zanimljivim zaključkom: „O kakvoj god situaciji se radilo, ja mogu izumiti neograničen broj različitih strojeva, kako za napad tako i za obranu.”⁵⁹ To pismo u konačnici

52 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 109.

53 Na i. mj.

54 Na i. mj.

55 Na i. mj.

56 F. Capra, *Leonardova znanost*, str. 110.

57 Na i. mj.

58 Na i. mj.

59 F. Capra, *Leonardova znanost*, str. 111.

pokazuje kako je tridesetogodišnji umjetnik itekako bio svjestan svoje prilagodljivosti.⁶⁰ Na kraju pisma firentinski umjetnik navodi i kako bi za vrijeme mira imao posla jer se vrhunski snalazi u arhitekturi i dizajniranju javnih i privatnih građevina. Leonardo uz to dodaje kako bi bilo sjajno da u ime cijele obitelji Sforza izradi brončanog konja u čast slave i štovanja njegova oca.⁶¹ Prolazili su mjeseci, a Leonardo nije dobivao nikakav odgovor s dvora i ponovno se posvetio svojoj prvoj ljubavi, slikanju. Započeo je suradnju s braćom Ambrogiom i Evangelistom Predis koji su mu omogućili da dobije narudžbu za izrade oltarne slike u crkvi San Francesco Grande.

5.2. Bogorodica na stijenama

Slika je nadmašila sva očekivanja. Do tada se u Milanu ništa slično nije vidjelo. Tradicionalno lombardijsko slikarstvo vezano za statične, i prije svega, arhaične oblike slika milanskih umjetnika bilo je daleko u usporedbi s Leonardom.⁶²

Prilog 4 – Slika „Bogorodica na stijenama“

Ogrnuta širokim plavim ogrtačem, Madona desnom rukom nježno grli malog Ivana, a on je na koljenima i okrenut Kristu koji sjedi na zemlji.⁶³ Isus gleda u Ivana podigavši desnu ruku u

60 Simona Cremante, *Leonardo da Vinci*, Milano, Giunti editore, 2005., str. 32.

61 Na i. mj.

62 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 112.

63 B. Nardini, *Leonardo da Vinci život i djelo*, Split, Marjan tisak, 2005., str. 88.

simboličnom pokretu, dok mu Madona drži ruku nad glavom.⁶⁴ Anđeo, koji sjedi na desnoj strani, gleda mimo njih, i tako je u savršenom skladu s promatračem.⁶⁵ Madona pogledom obuhvaća oba djeteta i zajedno s njima čini neku vrstu trokuta. U dubini se vide nestvarni, fantastični oblici stijena, a u dnu voda koja teče.⁶⁶ Naprijed u prvom planu je trava prošarana cvijećem, kao na obali rijeke. Ovo remek djelo o kojem je govorio cijeli Milano, postoji u dvije verzije, obje autentične: jedna se nalazi u Louvreu, a druga u Nacionalnoj galeriji u Londonu.⁶⁷ Poslije sklapanja ugovora 1483. Leonardo i Ambrogio De Predis ponovno su tražili od Bratovštine dodatnu sumu koja je trebala biti utvrđena i isplaćena prilikom predaje djela.⁶⁸ Kada je slika završena, Bratovština je poslala svoje stručnjake da je procijene i odrede njezinu vrijednost, ali na šok i nevjericu samog umjetnika slika je bila procijenjena na 25 dukata. Leonardo nije mogao vjerovati što su procjenitelji izgovorili te im je rukom pokazao gdje su vrata i slika je ostala u radionici. S obzirom da se slučaj zakomplicirao i članovi bratovštine nisu željeli platiti iznos od 100 dukata, koliko je Leonardo tražio, došlo je do spora koji je trajao između deset i dvadeset godina, a u slučaju je pozivan i sam Ludovico Moro da donese konačnu odluku.⁶⁹ Nakon toga Ambrogio De Predis se ponudio da kopira Leonardovu sliku i uz nedvojbenu pomoć samog umjetnika Leonarda nastaje replika originalne slike, ali u slabijoj kvaliteti.⁷⁰ Nije prošlo ni godinu dana od Leonardova dolaska u Milano, a on je po ovoj slici postao svuda poznat. Svi su mu se divili i poštovali ga i to ne samo u Milanu. Nakon izrade slike Leonardo je ponovno uzeo kraću pauzu od stvaralaštva, ali ovog puta vrijeme nije bilo bačeno u vjetar. Leonardo je još za rada i života u Firenci shvatio kako mu nepoznavanje klasičnih jezika i naobrazbe predstavlja problem u svijetu umjetnika.⁷¹ U razdoblju od 1483. do 1489. potpuno se posvetio svladavanju tog problema koji bi mu otvorio i neka vrata koja su do sada bila zatvorena.⁷² Pronađeni su Leonardovi rukopisi koji su ključni dokaz da Vincijeve želje da nauči latinski jezik. Nizovi riječi pronađeni su u njegovim

64 Na i. mj.

65 Na i. mj.

66 B. Nardini, *Leonardo da Vinci život i djelo*, Split, Marjan tisak, 2005., str. 88.

67 B. Nardini, *Leonardo da Vinci život i djelo*, str. 89.

68 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 114.

69 Na i. mj.

70 Na i. mj.

71 Na i. mj.

72 Na i. mj.

bilježnicama pomoću kojih je pokušao proširiti svoj rječnik. Kako se veliki umjetnik okrenuo proučavanju pisanih materijala, tako je počeo i izgrađivati svoju vlastitu knjižnicu. Dok je živio u Firenci jako malo se bavio knjigama, rijetko kada ih je i čitao, s dolaskom u Milano situacija na tom polju se u potpunosti mijenja. Nekoliko mjeseci nakon dolaska u Milano, Leonardo je posjedovao pet knjiga, a do 1490. posjedovao je dodatnih trideset i pet naslova.⁷³ Otad je njegova knjižnica neprekidno rasla, da bi na svojem vrhuncu, 1505., brojila stotinu i šesnaest knjiga.⁷⁴ To je bila ogromna knjižnica koja nije bila uobičajena čak ni za jednog renesansnog znanstvenika.

Godine 1488., šest godina nakon njegova dolaska u Milano, Leonardo je napokon ostvario svoj prodor na dvor obitelji Sforza.⁷⁵ Nakon ugleda koji je stekao s Bogorodicom na stijenama, Ludovico je od Leonarda zatražio da naslika portret njegove ljubavnice, mlade i ljupke Cecilie Gallerani.

5.3. Dama s hermelinom

„Dama s hermelinom“ naziv je tog djela koje je kao portret bilo vrlo izvorno i kod kojeg je Leonardo izumio novu pozu u kojoj slikarev model gleda preko ramena. Hermelin je bio jedan od Ludovicovih heraldičkih znakova, a možda se radilo i o igri riječi koju čine gospodino ime i grčka riječ za hermelin.⁷⁶ Dijelovi slike bili su oštećeni te se vidi da su poslije doslikani. Unatoč tome, oblik ženina lica, osobito oči i nos, nepobitno ukazuju na Leonardovu izvanrednu tehniku ruku. Hermelina je sasvim sigurno naslikao Leonardo: tako živo, titrajuće, mišićavo, svilenkasto i dražesno stvorenje mogao je naslikati samo savršeni slikar koji je strastveno volio i poznao prirodu.⁷⁷

73 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 114.

74 Na i. mj.

75 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, str. 117.

76 L. Doeser, *Život i djelo Leonarda da Vincija*, Zagreb, Mozaik knjiga, 1996., str. 25.

77 Na i. mj.

Prilog 5 – Slika „Dama s hermelinom“

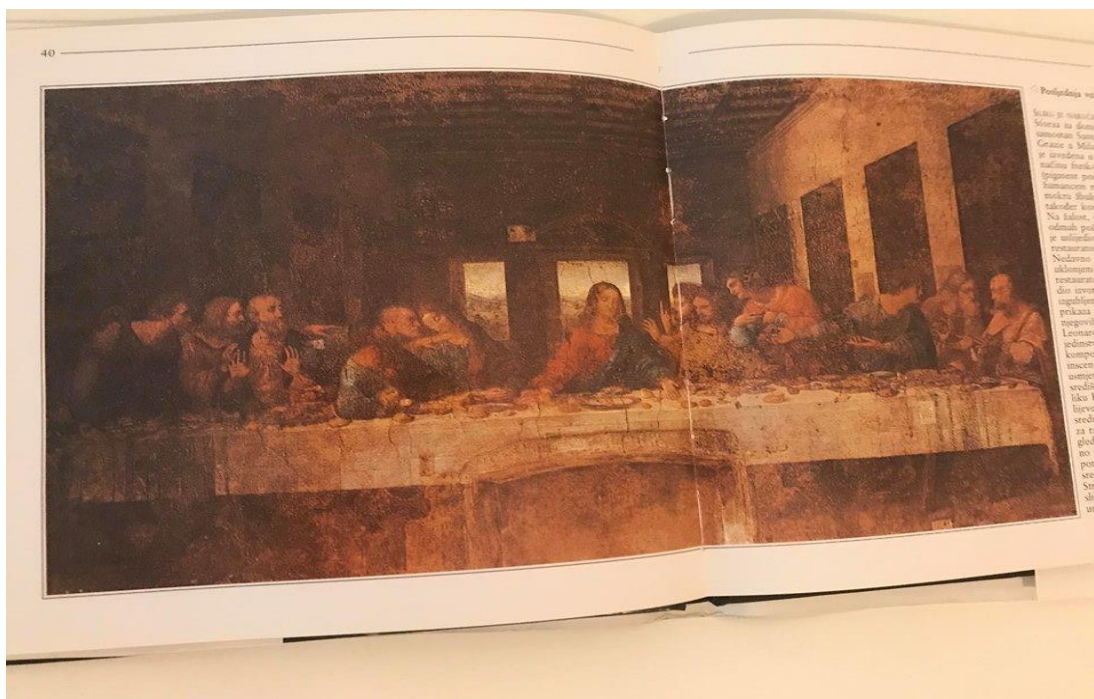
Dama s hermelinom je bila Leonardova ulaznica za milanski dvor i naklonost Ludovica Sforze. Od 1490. Leonardo je postao glavni dvorski umjetnik, a iste godine se prihvatio izrade dvaju velikih umjetničkih djela.⁷⁸ Prva od dva djela bila je slika koju je Leonardo naslikao na zidu dominikanskog samostana Santa Maria delle Grazie u Milanu.⁷⁹

5.4. Posljednja večera

Leonardova „Posljednja večera“ smatra se prvom slikom razvijene renesanse, a dramatično se razlikuje od ranijih prikaza iste teme. Leonardova slika postala je slavna u cijeloj Europi odmah nakon svojeg nastanka te je nebrojeno puta preslikana.

⁷⁸ F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str 122.

⁷⁹ Na i. mj.

Prilog 6 – Slika „Posljednja večera“

Leonardova slika je jedinstvena. Dinamika kompozicije i jednostavna inscenacija lagano nas usmjeravaju prema središnjem i ujedinjujućem liku Krista.⁸⁰ Tri apostola s lijeve strane, dok s desne strane za ravnotežu, dva apostola gledaju u suprotnom smjeru, no njihove nas geste ponovno upućuju prema središtu slike.⁸¹ Drugo djelo je statua konja poznata još iz pisma koje je poslao Ludovicu, gdje je Leonardo obećao izgradnju „il Cavalla“, odnosno statue, a ona je treba biti izrađena u čast Ludovicovu ocu Franciscu. Leonardo je godinama radio na statui, ali ona nikada nije dovršena. Isprva je bio izgrađen glineni model samog konja te se uz kalupe trebala izliti bronca, međutim 1499. Luj XII. sklapa savezništvo s Venecijom i napada Lombardiju i njezino glavno središte Milano.⁸² Obitelj Sforza, na čelu s Ludovicom, panično bježi u Innsbruck i Leonardo gubi svojeg pokrovitelja i zaštitnika. Leonardo uopće nije bio svjestan situacije te su ga novosti o ulasku Francuza u grad zatekle dok je pisao svoje znanstvene radove i opažanja. Kada je Luj XII. došao u Milano, ponudio je Leonardu mjesto vojnog inženjera i bio je očaran Leonardovim djelom „Posljednja večera“ te ju je čak htio premjestiti u Francusku, na što Leonardo nije odgovorio s oduševljenjem.

⁸⁰ Na i. mj.

⁸¹ Na i. mj.

⁸² Na i. mj.

Prilog 7 – Slika „Statua konja“

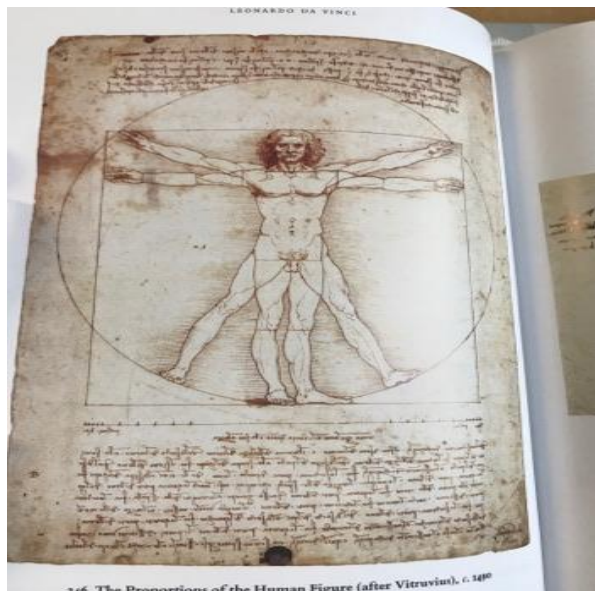
Kap koja je prelila čašu nakon koje je Leonardo sa sigurnošću odbio ponudu za posao i ostanak u Milanu je bilo uništavanje glinene statue konja koja je francuskim streličarima služila kao poligon za vježbu.

5.5. Vitruvijev čovjek

Čini se da je sredinom i krajem osamdesetih godina petnaestog stoljeća, kad je pokušavao steći status dvorskog umjetnika, Leonardo počeo raditi na velikom broju crteža gdje se bavi različitim znanstvenim područjima i na osnovi kojih se do danas održala njegova reputacija umjetnika-znanstvenika.⁸³ S obzirom da je Leonardo bio izrazito znatiželjna osoba po prirodi, ali u smislu širenja vlastitog znanja, okupacija mu prelazi na proučavanje antičkih tekstova i znanstvene klasike starog vijeka. Potaknut novim činjenicama koje je zamijetio, počinje rad na svojoj knjizi „O ljudskoj figuri“ koja nažalost nikad nije dovršena. Za potrebe pisanja knjige Leonardo je unajmio dva mladića te istražuje i proučava njihova tijela do najsitnijih detalja. Rezultate istraživanja usporedio je s jedinim sačuvanim dokumentom a to je teorija proporcija Vitruvijeva čovjeka. Vitruvije, osrednje uspješan arhitekt i inženjer iz doba

⁸³ F. Zöllner, *Leonardo da Vinci*, Zagreb : Europapress holding; Madrid: Mediasat Group, 2006. str. 37.

Rimskog Carstva, napisao je traktat o arhitekturi, koji je u trećoj knjizi sadržavao potpune mjere ljudskog tijela.⁸⁴ Po uzoru na antičkog arhitekta, Leonardo pravi svoju verziju Vitruvijevog čovjeka.

Prilog 8 – Slika „Vitruvijev čovjek“

5.6. Traktat o slikarstvu

Traktat je Leonardova najpoznatija i najopsežnije napisana kolekcija uputa i zabilježaka o slikarstvu kao umjetnosti, ali i drugim granama znanosti. Traktat je uređen nakon umjetnikove smrti od tisuće stranica bilješki od kojih su većina njih trajno izgubljene. Djelo je objavljeno 1651., a sastavio ga je Leonardov učenik Francesco Melzi.

6. Leonardo: vojni inženjer

Godine 1502. Leonardo prihvaća poziv Cesarea Borgie i stupa u njegovu službu. Cesare Borgia bio je tih, ambiciozan i odlučan, nakon polaganja kardinalske zakletve, u dobi od samo sedamnaest godina dobio je od francuskog kralja, kao leno - Kneževinu Valentinois, koju je

⁸⁴ Isto, str. 37.

uzdigao na stupanj vojvodstva i tako postao vojvoda. Cesareov otac Rodrigo Borgia postaje papa Aleksandar VI. Cesare je od tada raspolagao najamničkom vojskom dobivenom od francuskog kralja i papinim snagama koje je dobio od svojega oca za izgrađivanje i širenje šašinskog carstva u središtu Italije. Postao je odlučni vojni faktor, koji nije samo branio interese crkve nego je ratovao za vlastiti interes, nastojeći stvoriti vlastitu državu. God. 1502. Leonardo je dobio zadatak putovati središnjom Italijom i proučavati obranu neprijateljskih gradova i država te pokušati naći manu i način na koji će Cesare biti u prednosti nad njima.⁸⁵ Nakon brojnih zadataka i poslova koje je Leonardo obavljao, došlo je do sukoba između Borgine okrutne i nasilne prirode i Leonardovog pacifizma, zbog toga se 1503. i raskinula njihova suradnja.⁸⁶

7. Bitka kod Anghiarija

Nakon što su stanovnici Firence prognali i samim time prekinuli vlast obitelji Medici 1494., Veliko vijeće donosi odluku da ponovno rođenje grada treba prigodno proslaviti i ovjekovječiti. U jesen 1503. toskanskom slikaru Leonardu povjereno je slikanje bitke kod Anghiarija. Leonardo je trebao naslikati istočni dio u Sali del Maggior Consiglio, dok je južni dio pripao Michelangelu koji je trebao naslikati bitku kod Cascina. Tu je došla do izražaja netrpeljivost dvojice velikih umjetnika koji nisu imali strpljenja, ali ni dovoljno međusobnog poštovanja da bi ostvarili neki zajednički rad. Leonardova slika trebala je prikazati veličanstvenu pobjedu Firence nad Milanom 1440. Ova slika bila je jedna od Leonardovih posljednjih narudžbi, za koju se pomno pripremao. Obnovio je svoje studije tjelesnih pokreta, koji se nisu pojavljivali u drugim narudžbama tijekom ovog razdoblja njegovog rada.⁸⁷ Možda su ti anatomske crteži bili namijenjeni da ojačaju dojam napete muskulature u obliku kontrastiranih odraza u reljefnoj skulpturi, kao da promatramo mramornu skulpturu u bareljefu na zidu.⁸⁸

⁸⁵ F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 136.

⁸⁶ Na i. mj.

⁸⁷ Matthew Landrus, *Blaga Leonarda da Vincija*, Zagreb, Profil, 2010., str. 48.

⁸⁸ Na i. mj.

Prilog 9 – Slika „Bitka kod Anghiarija“

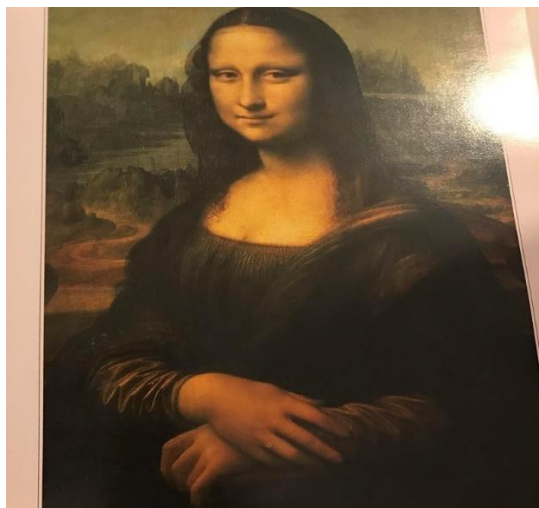
8. Mona Lisa

Mona Lisa, jedna od najpoznatijih umjetničkih slika na svijetu, rad je talijanskog renesansnog majstora Leonarda da Vinci. Koristio je ulje na platnu pri izradi same slike. Smatra se da je riječ o portretu Lise del Giocondo, mlade žene firentinskog trgovca Francesca del Gioconda, izrađenom između 1503. i 1506.⁸⁹ Glavna verzija polazi od toga da je Mona Lisu naručio firentinski trgovac Francesco del Giocondo u proljeće 1503., u čast kupnje nove kuće i povodom rođenja djeteta bez komplikacija.⁹⁰ Osmijeh Mona Lise opisan je kao tajanstven, stidljiv i izniman. Ona nije svetica, nego zadovoljna žena, pa ipak u njoj se krije nešto neodredivo.⁹¹

⁸⁹ L. Doeser, *Život i djelo Leonarda da Vinci*, Zagreb, Mozaik knjiga, 1996., str. 66.

⁹⁰ Na i. mj.

⁹¹ Na i. mj.

Prilog 10 – Slika „Mona Lisa“

8.1. Leda i labud

Ova slika i njezini osnovni motivi prikazuju Zeusa koji je poprimao razne životinjske oblike (u ovom aktu oblik labuda) te ih koristio za svoje ljubavne avanture. Na slici je prikazan labud koji je uspravljen i jednim krilom čvrsto obavija Ledu. Ona se, spuštenu pogleda, okreće od svojeg ljubavnika, premda ga i dalje grli.

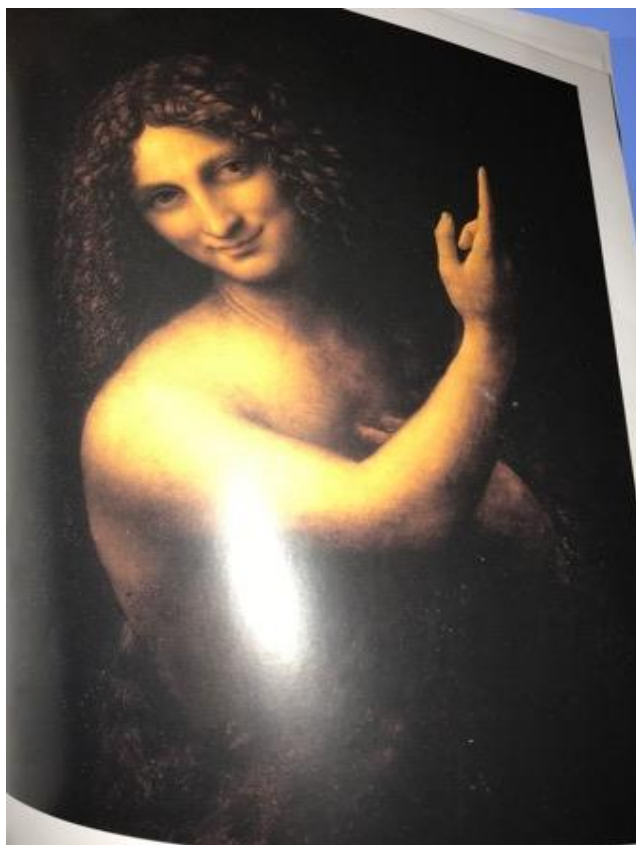

Prilog 11 – Slika „Leda i labud“

Ova slika sačuvana je jedino u kopijama. Nastala je na osnovi mnogih prethodnih studija u kojima su Leda i labud izmjenjivali položaje od klečanja do uspravnog stava prikazanog na slici.

8.2. Sveti Ivan Krstitelj

Jedno od posljednjih djela koje je iza sebe ostavio veliki toskanski umjetnik bio je prikaz Svetog Ivana Krstitelja. Pri izradi slike Leonardo je koristio sfumato tehniku slikanja koja mu je omogućila kombinaciju i velik raspon sjena na slici. Figura Krstitelja, koja izranja iz gotovo crne pozadine, izgleda kao da je napravljena od svjetla. Scena je osvijetljena izvorom svjetlosti izvan same slike, što je u skladu s temom jer Ivan Krstitelj nije izvor nego samo svjedok Božje svjetlosti koja ga obasjava.⁹²

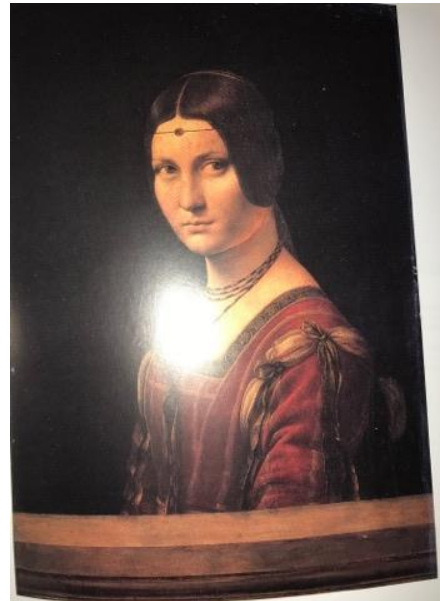
Prilog 12 – Slika „Sveti Ivan Krstitelj“

92 F. Zöllner, *Leonardo da Vinci*, Zagreb: Europapress holding; Madrid: Mediasat Group, 2006., str. 90.

8.3. Poznati portreti

Prilog 13 – Slika „Portret mladića“

Prilog 14 – Slika „Portret jedne plemkinje“

Prilog 15 – Slika „Portret Isabelle d'Este“

Prilog 16 – Slika „Portret mlade dame“

9. Starost i smrt

Godine 1506. Leonardo se vratio u Milano, na poziv francuskog guvernera, Charlesa d'Amboisea. Sljedeće je godine imenovan dvorskim slikarom Luja XII., koji je tada prebivao u Milanu.⁹³ Sljedećih šest godina Leonardo je dio vremena provodio u Milanu, a dio u Firenci, gdje je često posjećivao svoju polubraču i polusestre i vodio brigu o svojem nasljedstvu.⁹⁴

God. 1513. papa Julije II. umro je u Rimu, a Giovanni de Medici, najmlađi sin Lorenza, izabran je za papu pod imenom Lav X.⁹⁵ Papin brat Giuliano postao je vrhovni zapovjednik papinske vojske i pozvao je Leonarda na papinski dvor u Rimu.⁹⁶ U tom razdoblju Leonardo je već bio u odmakloj dobi. Iako je i dalje bio poštovan i smatran za jednog od najvećih umjetnika renesanse, na Leonarda su sve više gledali kao na mogućeg vladarevog savjetnika, mudraca koji će pomoći ako gdje zatreba, nego na ozbiljnog slikara. Kako je Leonardo stario, na scenu su stupala mlađa slikarska imena poput Michelangela i Raffaella, kojima je novi papa uglavnom i povjeravao izradu bitnijih umjetničkih djela. Leonardo se sve više okretao znanstvenim istraživanjima i eksperimentima, pogotovo na području geometrije i botanike.⁹⁷ Jedna od vodećih preokupacija kroz čitav Leonardov život, uz slikanje, bilo je seciranje i anatomija. To ga je dovelo do sukoba s crkvenom doktrinom pa mu je bilo zabranjeno obavljati takve „nečasne radnje“.⁹⁸ God. 1515. umro je francuski kralj Luj i na prijestolje dolazi njegov rođak Franjo. Ubrzo nakon što je bio okrunjen, Franjo prelazi Alpe i pokorava Milano. Iako je papa u početku bio za antifrancusku koaliciju, uvidjevši moć Francuza brže bolje zahtijeva mirovne sporazume. Francuski kralj Franjo i Leonardo najvjerojatnije su došli u međusobnu interakciju pri susretu pape i kralja. Leonardo je bio u uskom krugu ljudi oko pape i vjerojatno je bio dio papine pratnje pri susretu. Leonardo je kao zadatak dobio smisliti umjetničko i tehnološko djelo za taj događaj.

93 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 157.

94 Na i. mj.

95 Na i. mj.

96 Na i. mj.

97 F. Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 158.

98 Na i. mj.

Prilog 17 – Slika „Mehanički lav“

Poznati umjetnik u kratkom vremenskom razdoblju napravio je pravo majstorsko djelo. Mehanički lav kojeg su pokretale opruge i sustav kotača.⁹⁹ Lav je napravio par koraka, otvorio svoje grudi i otkrio buket ljiljana.¹⁰⁰ Lav je predstavljao papu Lava, dok je ljiljan predstavljao simbol francuske kraljevske osobe.¹⁰¹ Kralj Franjo bio je zadržan i postoji mogućnost da je upravo na tom događaju upitao Leonarda bi li bi postao njegov dvorski slikar. Leonardo je počeo ozbiljno razmatrati prijedlog, a nakon smrti njegovog zaštitnika Giuliana de Medicija više nije oklijevao i prihvatio je ponudu francuskog kralja.¹⁰² Franjo je dočekaio Leonarda u rezidenciji francuskih kraljeva i kraljica Amboiseu. Tijekom čitavog vremena na dvoru, Leonardo i kralj su često vodili zanimljive razgovore i da Vinci je bio jedna vrsta mentora mladom kralju. Kako je slavni Firentinac stario, tako su i njegove funkcije jenjavale, najprije vid, sluh, a zatim i ostatak tijela. S obzirom ga je to spriječilo da ponovno stvara umjetnička djela, posvetio se sustavnom slaganju i dovršavanju svojih pisanih djela.¹⁰³ Imao je Leonardo na umu i nekoliko novih djela, ali ih nažalost nije stigao napisati.

99 F. Capra, Leonardova znanost, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 158.

100 Na i. mj.

101 Na i. mj.

102 Na i. mj.

103 Na i. mj.

Dana 2. svibnja 1519. Leonardo da Vinci umro je u dvorcu Cloux, prema legendi na rukama francuskog kralja.¹⁰⁴ Ostao je upamćen citat koji nam je poznat iz navoda firentinskog zlatara Benvenuto Cellinija, koji je radio na dvoru kralja Franje koji kaže: *Ne mogu, a da ne ponovim riječi koje sam čuo da je kralj o njemu izgovorio u prisutnosti kardinala Ferrare, kardinala Lorrainea i kralja od Navarre; rekao je kako ne vjeruje da se ikada rodio čovjek koji je znao koliko Leonardo, i to ne samo na području slikarstva, kiparstva i arhitekture, već da je on također veliki filozof.*¹⁰⁵

104 F. Capra, *Leonardova znanost*, str. 160.

105 Na i. mj.

Zaključak

Leonardo da Vinci bio je čovjek koji je svojim djelima, razmišljanjem i djelovanjem nadilazio granice i mogućnosti svojega vremena. Renesansni čovjek po definiciji kao da je opisivao i definirao Leonarda. Svestran, praktičan čovjek iznadprosječne inteligencije, koji je ostavio traga u svakoj domeni koje se dotaknuo. Leonardo je bio čovjek koji je neprestano nadograđivao svoje znanje i radio na sebi. Iako njegova djela prikazuju preciznost i perfekciju kakva se rijetko viđa, Leonardo je iza sebe ostavio velik broj nedovršenih djela. Njegova ljudska znatiželja bila je prejak u odnosu na vremensko razdoblje kojim je raspolagao. Sa sigurnošću se može reći da je jedan život malo za stvaralački opus genija takvog kalibra. Njegov pacifistički karakter često se kosio sa zahtjevima lokalnih tirana koji su mu bili pokrovitelji, no do zadnjeg dana života Leonardo je njegovao prirodu i čovjeka te njihovu zajedničku simbiozu.

Popis priloga

1. Fritjof Capra, *Leonardova znanost*, Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009., str. 102.
2. Milena Magnano, *Velikani umjetnosti: Leonardo*, str. 35.
3. Linda Doeser, *Život i djelo Leonarda da Vincija*, Zagreb, Mozaik knjiga, 1996., str. 22.
4. Linda Doeser, *Život i djelo Leonarda da Vincija*, Zagreb, Mozaik knjiga, 1996., str. 16.
5. Linda Doeser, *Život i djelo Leonarda da Vincija*, Zagreb, Mozaik knjiga, 1996., str. 25.
6. Linda Doeser, *Život i djelo Leonarda da Vincija*, Zagreb, Mozaik knjiga, 1996., str. 41.
7. Bruno Nardini, *Leonardo da Vinci: život i djelo*, Split, Marjan tisak, 2005., str. 108.
8. Frank Zöllner, *Leonardo da Vinci: the Graphic Work*, Köln, Taschen, 2014.
9. Claudio Pescio, *Leonardo: arte e scienza*, Firenze, Giunti, 2000.
10. Linda Doeser, *Život i djelo Leonarda da Vincija*, Zagreb, Mozaik knjiga, 1996., str. 67.
11. Frank Zöllner, *Leonardo da Vinci*, Zagreb: Europapress holding; Madrid: Mediasat Group, 2006., str. 80.
12. Frank Zöllner, *Leonardo da Vinci*, Zagreb: Europapress holding; Madrid: Mediasat Group, 2006., str. 85.
13. Frank Zöllner, *Leonardo da Vinci*, Zagreb: Europapress holding; Madrid: Mediasat Group, 2006., str. 48.
14. Frank Zöllner, *Leonardo da Vinci*, Zagreb: Europapress holding; Madrid: Mediasat Group, 2006., str. 49.
15. Frank Zöllner, *Leonardo da Vinci*, Zagreb: Europapress holding; Madrid: Mediasat Group, 2006., str. 63.
16. Frank Zöllner, *Leonardo da Vinci*, Zagreb: Europapress holding; Madrid: Mediasat Group, 2006., str. 19.
17. <https://www.leonardorobotsociety.org/the-robots.html> (2. rujna 2019.)

Literatura

Knjige:

1. Burckhardt, Jacob, *Kultura renesanse u Italiji*, Zagreb prosvjeta, 1997.
2. Capra, Fritjof, *Leonardova znanost* (Zagreb, biblioteka OSOBA, 2009.)
3. Cremante, Simona, *Leonardo da Vinci*, Milano, Giunti editore, 2005.
4. Doeser, Linda, *Život i djelo Leonarda da Vincija*, Zagreb, Mozaik knjiga, 1996.
5. Faure, Elie, *Povijest umjetnosti, umjetnost renesanse*, Kultura, Zagreb, 1955.
6. Landrus, Matthew, *Blaga Leonarda da Vincija*, Zagreb, Profil, 2010.
7. Magnano, Milena, *Velikani umjetnosti, Leonardo*, Milano, Begem, 2012.
8. Nardini, Bruno, *Leonardo da Vinci život i djelo*, Split, Marjan tisak, 2005.
9. Pescio, Claudio, *Leonardo arte e scienza*, Firenze, Giunti, 2000.
10. Freud, Sigmund, *Leonardo da Vinci - A Psychosexual Study of an Infantile Reminiscence*, New York Moffat, Yard & Company 1916.
11. Valeri, Pol, *Traktat o slikarstvu*, Knjižarsko preduzeće Bata, Beograd 1990.
12. Zöllner, Frank, *Leonardo da Vinci*, Zagreb: Europapress holding; Madrid: Mediasat Group, 2006.
13. Zöllner, Frank, *Leonardo da Vinci: The Graphic Work*, Koln, Taschen, 2014.

Web stranice:

1. <http://www.enciklopedija.hr/>, 25. Svibnja, 2018.